

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Come dive with me

Laitesukelluksen turvaohje suomalaisella viittomakielellä

Saara-Sofia Aho

Viittomakielentulkin koulutusohjelma
(240 op)

(4/2019)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Viittomakielentulkin koulutusohjelma

Tekijä: Saara-Sofia Aho

Opinnäytetyön nimi: Come dive with me, laitesukelluksen turvaohje suomalaisella viittomakielellä

Sivumäärä: 31 ja 7 liitesivua

Työn ohjaaja: Zita Kóbor-Laitinen

Työn tilaaja: Sukeltajaliitto ry

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda uutta materiaalia suomalaisella viittomakielellä. Opinnäytetyö edistää yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta digitaalisissa palveluissa. Produkti hyödyttää ja tukee viittomakielen tulkkeja, heidän valmistautuessaan sukelluskurssin tulkkaukseen tai muuhun vastaavaan sukeltamiseen liittyvään toimeksiantoon.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Sukeltajaliitto ry, joka on suomalaisten sukellusseurojen kattojärjestö. Sukeltajaliitto ry mahdollistaa ja edistää sukellusharrastusta Suomessa, luo koulutusmateriaaleja sekä kouluttaa sukelluskouluttajia.

Opinnäytetyön produktina toteutettiin viittomakielinen käännös suomenkielisestä materiaalista 'Laitesukelluksen turvaohje 2017'. Produktissa käytetty materiaalia on kerätty asiantuntijahaastattelun avulla. Tiina Saarijärvi-Kivelä toimi videon kääntäjänä ja viittojana.

Tietoperusta koostuu yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden käsitteiden määrittelystä ja sukellusharrastuksen esittelystä sekä tutkimusmenetelmien kuvauksesta.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, asiantuntijahaastattelua, joukkoistamista sekä sanastonkeruuta.

Opinnäytetyön liitteenä on koevideoinnin linkit joita on yhteensä 30 kappaletta. Varsinainen produkti valmistuu toukokuussa 2019.

Asiasanat: Sukellus, viittomakieli, saavutettavuus, yhdenvertaisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Sign Language Interpreting, Bachelor's Degree

---

Author: Saara-Sofia Aho
Title: Come dive with me, Scuba diving safety guideline translated into Finnish sign language
Number of Pages: 31 and 7 attachment pages
Supervisor: Zita Kóbor-Laitinen
Subscriber: Finnish divers' federation

The aim of this thesis is to translate and produce material into Finnish sign language. The purpose of the thesis is to create specific diving related signs and increase accessibility towards diving as a hobby. It will also be useful for the sign language interpreters in preparation when being assigned to a diving related event.

This thesis was commissioned by Finnish divers' federation. Diving clubs around Finland are all members of the federation. Diving clubs and associations can seek training for their instructors and material for their diving classes from the federation.

The material translated is called 'Scuba diving safety guideline 2017'. The data base for the material was collected from an interview with a scuba diving specialist. The material is translated and signed by Tiina Saarijärvi-Kivelä.

The theoretical section consists of determining what accessibility and equality means, introducing diving as a hobby and describing different research methods.

Research methods used in this thesis were qualitative content analysis methods which include, a specialist interview, crowd sourcing and vocabulary collection.

Attached are 30 individual trial videos. The final product will be finished in May 2019.

Keywords: Scuba diving, sign language, accessibility, equality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymys	5
2.2	Yhdenvertaisuus	6
2.3	Saavutettavuus.....	7
3	SUKELTAJALIITTO RY.....	7
4	SUKELTAMINEN SIMPUKANKUORESSA.....	8
4.1	Koulutus.....	8
4.2	Erityisryhmien sukelluskoulutus.....	10
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	11
5.1	Haastattelu.....	11
5.1.1	Haastattelu menetelmänä.....	13
5.1.2	Haastattelun analyysi ja litterointi.....	14
5.2	Joukkoistaminen ja sanastonkeruu.....	16
6	PRODUKTIN TOTEUTUS	17
6.1	Koevideot	21
6.2	Kommentit	22
6.3	Produktin videointi.....	23
6.4	Veden alla kuvaaminen.....	24
7	POHDINTA	26
	LÄHTEET	30
	LIITTEET.....	33

1 JOHDANTO

Kun aloitin tulkkiopinnot, minulla oli haave, että jonain päivänä voisin yhdistää kaksi sydäntäni lähellä olevaa asiaa: sukeltamisen ja viittomakielen. Miettiessäni oppinäytetöiden aiheita valintani oli selvä, se liittyisi jollain tapaa sukeltamiseen.

Olen harrastanut aktiivisesti laitesukellusta vuodesta 2004 lähtien ja vuonna 2008 suoritin laitesukelluskouluttajakurssin, joten henkilökohtainen substanssini aiheesta on erittäin hyvä. Sukelluskoulutusmateriaalia on käännetty monille kymmenille eri kielille (Padi 2019), mutta käännöstä suomalaiselle viittomakielelle ei ole vielä tehty. Matkailun lisääntyessä myös sukelluskursseja on mahdollista suorittaa ulkomailla loma- tai työmatkojen ohella (Vikman 2007). Ulkomailla ollessa opetusta harvemmin saa omalla äidinkielellään (Salonen 2017, 117-118) puhumattakaan viittomakielellä opettamisesta.

Oppinäytetyöni tavoite oli tuottaa suomalaisella viittomakielellä materiaalia Sukeltajaliitto ry:lle. ”Laitesukelluksen turvaohje 2017” (Sukeltajaliitto ry 2018a) sisältää ohjeita ja suosituksia liittyen sukelluskurssiin; mitä tapahtuu ennen sukeltamista, sukelluksella, mitä varusteita sukeltaja tarvitsee sekä tietoa vedenalaiseen kommunikointiin käytettävistä käsimerkeistä.

Materiaalin kääntäjä on viittomakielinen Tiina Saarijärvi-Kivelä ja hän myös viittoi viimeistellyn materiaalin videolle. Materiaalin kääntäminen liittyy hänen omiin opintoihinsa.

Sukeltajaliitto ry voi käyttää materiaalia markkinointiin, sekä tallentaa sen omalle verkkosivulleen. Sukeltajaliitto ry haluaa olla edelläkävijä saavutettavan harrastustoiminnan puolesta. Produkti tulee helpottamaan myös tulkkien työtä, kun sukeltamiseen liittyvää viittomakielistä sanastoa tulee yleisesti saataville.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tavoitteena oli tuottaa uutta viittomakielistä materiaalia sekä tuoda sukellusharrastusta ja sukellustietoisuutta saavutettavammaksi viittomakielisessä

yhteisössä. Materiaali antaa tietoa ja luo turvallisuuden tuntua jo ennen kurssille tuloa. Video julkaistaan myöhemmin Sukeltajaliiton verkkosivuilla, jolloin se lisää yhdenvertaisuutta ja kielellistä saavutettavuutta. Tämä työ luo saavutettavuutta harrastuksen pariin viittomakielisten yhteisössä sekä tuo viittomakieltä enemmän näkyväksi sukellusharrastajien keskuudessa osoittaen, että kuurous ei ole este sukellusharrastukselle (Vikman 2007, 109). Kommunikointi on veden alla monipuolisempaa, jos sukelluspareista molemmat osaavat viittomakieltä (Koulutuspäällikkö M. Rautiainen, henkilökohtainen tiedonanto 5.4.2019).

Toisena, välillisenä tavoitteena on selvittää mitä laitesukelluksen turvaohjeiden kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle edellyttää kääntäjältä. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös, miten laitesukellusta harrastavalta kuuroilta saatua tietoa voidaan hyödyntää käänöksessä. Mitkä seikat määrittävät käänöksen käytettävyyttä? Tutkimuskysymys on:

1. Miten viittomakielisen asiantuntijan haastattelu edistää ohjeistuksen kääntämistä suomalaiselle viittomakielelle?

2.2 Yhdenvertaisuus

”Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä” (Oikeusministeriö 2019).

Viime vuosina on puhuttu siitä, miten teknologiaa hyödyntämällä voidaan tuottaa materiaalia verkkosivuille, jotta ne ovat paremmin erityisryhmien saavutettavissa. Palvelu on saavutettavaa, kun henkilö voi käyttää sitä henkilökohtaisesta vammasta tai esteestä huolimatta (Papunet 2018). Sukeltajaliitolla on myös oma yhdenvertaisuussuunnitelma ja eettiset ohjeet, jotka ohjaavat kaikkia toimimaan yhdenvertaisuutta edistävällä tavalla (Sukeltajaliitto ry 2018f 18-19; Sukeltajaliitto ry 2018e). Suunnitelmassa ei erikseen mainita kielellistä yhdenvertaisuutta, mutta siinä kehoitetaan ottamaan huomioon erityisjärjestelyt, jos esimerkiksi kurssilaisen vamma

tai kielitaito sitä vaatii. Tästä kerron enemmän kappaleessa 4.3 erityisryhmien sukelluskoulutus.

2.3 Saavutettavuus

Termiä saavutettavuus voidaan käyttää monessa asiayhteydessä. Tässä opinnäytetyössä sitä käytetään verkkopalveluista puhuttaessa. Jos kyseessä on fyysinen saavutettavuus, käytetään yleensä termiä esteettömyys. (Celia 2019.) 1.4.2019 astui voimaan uusi laki saavutettavuudesta, joka määrää ensisijaisesti viranomaiset tuottamaan omat digitaaliset palvelunsa niin, että ne ovat kaikkien saavutettavissa (Aluehallintovirasto 2019). Laki ja sen voimaantulo kannustaa myös pienempiä organisaatioita muuttamaan toimintaansa saavutettavammaksi, mikä pitkällä aikavälillä edistää yhdenvertaisuutta.

3 SUKELTAJALIITTO RY

Sukeltajaliitto ry, entiseltä nimeltään Urheilusukeltajain liitto ja ennen nykyistä muotoa Suomen urheilusukeltajain liitto (Sukeltajaliitto ry 2013, 90) on perustettu vuonna 1956 ja se toimii Suomessa kaikkien sukellusseurojen kattojärjestönä (Sukeltajaliitto ry 2018d). Liiton jäseninä on 155 eri sukellusseuraa ympäri Suomea (Sukeltajaliitto ry 2018f, 2-3).

Sukeltajaliitto ry kouluttaa uusia kouluttajia ja ohjaajia, tuottaa koulutusmateriaalia, toimii Suomessa sukellusharrastuksen edunvalvojana sekä edustaa maailmalla Suomalaisia sukeltajia ja toimii asiantuntijana medialle. Sukeltajaliiton vaikuttamistyön tärkeänä tavoitteena on mahdollistaa ja edistää sukellusharrastusta Suomessa sekä jakaa tietoa sukeltamisesta. (Sukeltajaliitto ry 2018.) Tiedon ja tarjonnan puute on ollut luultavasti syynä siihen, etteivät monet erityisryhmiin kuuluvat ole löytäneet sukellusharrastuksen pariin (Sukeltajaliitto ry 2015).

Tilaaja voi käyttää materiaalia sukellusharrastuksen markkinoimiseen uusille harrastajille. Viitotun ohjeistuksen voi myös lähettää maakuntiin eri sukelluskerhoille, jos kurssille on tulossa viittomakielinen henkilö. Seura voi välittää materiaalin tulkille,

joka voi etukäteen perehtyä siihen ja saada sitä kautta jo ennakkotietoa viittomista ja sukeltamiseen liittyvästä jargonista viittomakielellä.

Sukeltajaliitto tekee myös kansainvälisesti yhteistyötä, on mukana pohjoismaisessa yhteistoiminnassa Ruotsin, Norja ja Tanskan kanssa sekä järjestää vuosittain kilpailuja vedenalaisessa valokuvauksessa, kalastuksessa, suunnistuksessa, räpyläuinnissa ja uppopallossa (Vikman 2007, 389). Muissa pohjoismaissa ei ole viittomakielelle tuotettua sukeltamiseen liittyvää materiaalia, joten Sukeltajaliitto on tässä asiassa naapurimaihin verrattuna kielellisen saavutettavuuden edelläkävijä.

Yhteyshenkilönä toimii koulutuspäällikkö Mika Rautiainen, joka välitti toimeksiannon käännettävästä materiaalista.

4 SUKELTAMINEN SIMPUKANKUORESSA

Sukeltaminen on mahdollista siellä, missä on vettä. Suomessa sellaisia paikkoja ovat järvet, joet, lammet, suuret vesistöt sekä meri. Myös osa kaivoksista ja louhoksista soveltuvat sukeltamiseen. Samalla tavalla kuin uiminen, sukeltaminenkin kuuluu jokamiehen oikeuksiin. On kuitenkin muutama paikka, missä sukeltaminen ei ole sallittua tai se vaatii erikoisluvan. Näitä ovat suoja-alueet, sota-alusten hylyt, hylkeiden suojelualueet sekä sukeltaminen Ahvenanmaan alueella. (Sukeltajaliitto ry 2018c.)

Laitesukellusharrastuksen aloittamiseen riittää, että henkilö on perusterve ja peruskuntoinen, joten harrastus sopii lähes jokaiselle. Sukelluksia tulee toteuttaa omien kykyjen ja taitojen mukaan esimerkiksi iästä riippuen. Jotkin sairaudet esimerkiksi diabetes ja epilepsia voivat estää tai rajoittaa sukeltamista. (Sukeltajaliitto ry 2013, 7; Vikman 2007, 3.)

4.1 Koulutus

Suomessa sukelluskursseja järjestävät eri sukellusseurat sekä kaupalliset sukellusyritykset. Sukellusseuroja on ympäri Suomea, aina Paraisilta Ivaloon ja Vaasasta Lieksaan asti. Joillakin työpaikoilla voi olla myös oma sukelluskerho, joka kouluttaa sukeltajia. Näitä ovat muun muassa Yleisradion sukelluskerho sekä

Finnairin sukeltajat. Eikä sukeltaminen ole vain työssäkäyvien laji; yksi Suomen suurimmista sukellusseuroista on opiskelijayhdistys Polyteknikkojen sukelluskerho Kupla ry. (Sukeltajaliitto ry 2018b.)

Sukeltaessa käytetään paineilmalaitteita, jotka voivat aiheuttaa loukkaantumisia, jos laitteita ei osata käyttää oikein. Ennen sukellusharrastuksen aloittamista on siis syytä käydä läpi asianmukainen koulutus, jotta oppii sukeltamaan turvallisesti. Aloittamisen alaikäraja vaihtelee eri koulutusorganisaatiosta riippuen, mutta yleensä sallittu aloitusikä sijoittuu 8-12 vuoden välille. Sukeltajan pitää olla vastuussa itsestään sekä muista sukeltajista, ja siksi sukellusharrastusta ei voi aloittaa liian nuorena. Yläikärajaa ei ole, mutta ikääntyneiden on hyvä ottaa huomioon oma henkilökohtainen terveydentilansa. (Vikman 2007, 3.) Suomessa alle 15-vuotiaan on suositeltavaa sukeltaa aikuisen kanssa.

Sukeltajaliiton koulutusstandardit (eli mitä ja miten koulutuksessa opetetaan), toteutuvat kansainvälisten organisaatioiden CMAS (Confédération Mondiale des Activités Subaquatiques) ja NAUI:n (National Association of Underwater Instructors) mukaisesti. Organisaatiot ovat maailmanlaajuisesti tunnettuja, joten korttia vilauttamalla sukeltamaan pääsee missä vain. Kaupallisten sukellusyriyten koulutus sekä suomessa että ulkomailla, pohjautuu usein maailmanlaajuisesti suurimman organisaation PADI:n (Professional Association of Diving Instructors) koulutusjärjestelmään ja standardeihin. (Padi 2006, 5; Vikman 2007, 4.)

Kaikilla koulutusorganisaatioilla on samanlaiseen malliin pohjautuva nousujohteinen koulutusjärjestelmä. Kun sukelluskokemusta karttuu, saa kouluttautua lisää ja silloin myös sukellukset ja harjoitteet muuttuvat haastavammiksi. Sukeltajaliiton koulutusjärjestelmä on: laitesukelluskokeilu, laitesukelluksen peruskurssi (Nitroksisukelluksen peruskurssi), laitesukelluksen jatkokurssi, ensiapukurssi, sukellusturvallisuuskurssi, laitesukelluksen syventävä jatkokurssi, lähikouluttajakurssi, laitesukelluskouluttajakurssi. (Sukeltajaliitto ry 2013, 12; Vikman 2007, 394.) Sukeltamaan lähtiessä järjestys on yleensä niin, että kokematon sukeltaja sukeltaa aina kokeneemman parina. Näin vasta harrastuksena aloittaneet sukeltajat pääsevät aktiivisesti ja turvallisesti harrastuksen pariin.

4.2 Erityisryhmien sukelluskoulutus

Tavoitteena erityisryhmien sukeltamisessa on löytää jokaiselle oma ja sopiva tapa sukeltaa. Joskus se tarkoittaa uima-altaassa vedenpinnan alla hengittämistä, toisinaan taas avovedessä sukeltamista, riippuen henkilön vamman laajuudesta. (Koulutuspäällikkö M. Rautiainen, henkilökohtainen tiedonanto 5.4.2019.) Vuonna 1999 Sukeltajaliitto kokosi oppaan erityisryhmien sukelluskoulutus (Sukeltajaliitto ry 2015). Se on tietopaketti sukelluskouluttajille erityisryhmistä sekä koulutukseen liittyvistä erityisjärjestelyistä. Kuitenkin erityisryhmistä puhuttaessa keskitytään useasti vain liikuntarajoitteisiin ja ehkä ajatellaan, että heidän saamisensa sukellustoimintaan vaatii enemmän järjestelyitä verrattuna viittomakielisen integroimisessa harrastuksen pariin (Koulutuspäällikkö M. Rautiainen, henkilökohtainen tiedonanto 5.4.2019).

Kuurous ei siis ole yleensä este sukellusharrastukselle. On kuitenkin selvitettävä, aiheuttaako kuulovamman taustalla oleva syy sukellusesteen esimerkiksi korvan rakenteelliset ongelmat, puhjennut tärykalvo tai välikorvan ongelmat. Tasapainoelimen alentunut toiminta voi aiheuttaa sen, ettei sukeltaja enää tiedä missä on pinta ja missä pohja. Veden aiheuttama paine voi joillekin aiheuttaa kipua korvassa. Viittomakielisten henkilöiden kanssa esteeksi nousee yleensä kieli. On tärkeää, että sukellustapahtumassa mukana olevat ymmärtävät toisiaan ja että sukeltajat eivät sekoita sukelluksessa käytettäviä käsimerkkejä viittomiin. Väärinymmärryksistä voi aiheutua vaaratilanteita. (Koulutuspäällikkö M. Rautiainen, henkilökohtainen tiedonanto 5.4.2019.) Esimerkiksi sukelluksessa käytetty merkki 'ylös, pintaan, keskeytetään'. Merkkiä tehdessä käden muut sormet ovat nyrkissä ja peukalo osoittaa ylöspäin. Viittomakielinen henkilö voi epähuomiossa käyttää sukeltaessa merkkiä tarkoittamaan 'tosi hyvä, mahtavaa'. Vaaratilanne voi syntyä, jos viittomakielisen henkilön parina sukeltava henkilö ajattelee, että viittomakielinen henkilö aina sekoittaa merkin. Näin ollen 'haluan pintaan' merkinanto voi jäädä huomioimatta ja seuraukset voivat olla todella vakavia.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt seuraavia kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä: joukkoistamista sekä asiantuntijahaastattelun avulla toteutettua sanastonkeruuta.

Se kuvaa todellisia tapahtumia ja siinä haastattelujoukko on ennalta valittu eikä vain satunnainen ihmisryhmä (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2008, 161). Laadullisella tutkimuksella vastataan kysymykseen ”mistä tässä on kyse?” (Kananen 2014, 16). Sen tyypillisiä ominaisuuksia ovat muun muassa (Creswell 2007, 38):

- Tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössään.
- Aineisto kerätään asianomaisilta tutkittavilta vuorovaikutussuhteessa.
- Tutkija on toimija, aineiston kerääjä.
- Tutkimusaineisto on monilähteistä: tekstiä, kuvia haastatteluja jne.

5.1 Haastattelu

Kun ensimmäisen kerran tapasin tilaajan edustajan, Mika Rautiaisen, hän ehdotti haastateltavaksi Jorma Hovia. Hovi on viittomakielinen sukeltaja, joka on sukeltanut kymmeniä vuosia sekä hankkinut erityiskoulutusta muun muassa sukellusturvallisuuteen, -fysiologiaan, -lääkintään ja luolasukeltamiseen liittyen.

Haastattelun sopiminen oli helppoa. Hovi oli heti kiinnostunut aiheestani, ja hänen mielestään on myös tärkeää saada viittomakielistä sukellusmateriaalia tehdyksi viittomakieliselle yhteisölle. Halusin toteuttaa haastattelun kasvokkain, joten lähdimme yhdessä miettimään mahdollista päivää, jolloin voisin tulla Kuopioon häntä haastattelemaan. Haastattelun toteutus olisi ollut myös mahdollista Helsingissä, mutta ajattelin ilmapiirin olevan suotuisampi haastattelulle hänelle tutussa ympäristössä. Ehdotin myös, että kävisimme haastattelun yhteydessä sukeltamassa, jolloin voisin havainnoida häntä autenttisessa ympäristössä. Tämä huomioon ottaen oli järkevää tehdä haastattelu hänelle tutussa ympäristössä, jolloin myös sukelluskohde olisi hänelle entuudestaan tuttu.

Haastattelu toteutettiin kesällä 2018, yhden viikonlopun aikana. Haastattelu oli muodoltaan avoin, kuitenkin puolistrukturoitua mallia eli samaa teemaa noudattava (Alastalo & Åkerman & Vaittinen 2017, 221). Avoimen haastattelun tavoitteena on

saada mahdollisimman paljon tekstiä aiheeseen liittyen, jolloin se tuottaa automaattisesti vastauksia tutkimuskysymykseen (Kananen 2014, 25).

Ennen haastattelun aloittamista haastateltavalle kerrottiin, mikä on haastattelun aihe, mihin käyttöön materiaali tulee ja missä sitä mahdollisesti näytetään. Haastateltava on allekirjoituksellaan antanut luvan videomateriaalin käyttöön. Sitä voidaan käyttää muun muassa opetus- ja tutkimustarkoituksessa, sekä käännösmateriaalina (Liite 1.) Tarkoitukseni oli myös toteuttaa haastattelu sukellustapahtuman yhteydessä, mutta valitettavasti sääolosuhteet estivät sillä hetkellä haastattelun toteuttamisen.

Tein haastattelukysymykseni 'Sukeltamisen turvaohjeet 2017' tiedoston perusteella, jonka sain tilaajalta. Tiedosto löytyy sukeltajaliiton verkkosivuilta (Sukeltajaliitto ry 2018a). Valmiita kysymyksiä oli noin 20, ja haastattelun aikana tein tarkentavia lisäkysymyksiä (Liite 2). Kaikki lisäkysymykset eivät ole kysymysluettelossa, sillä haastattelua nauhoitettaessa en ole kirjoittanut niitä muistiin ja osaa on vaikea tulkita vastausten perusteella.

Ryhmätyöskentelystä on tullut todella suosittua, mutta silti kääntäjät yleensä toimivat työssään yksin. Teknologian kehittyessä myös heidän työympäristöstään tullut entistä sosiaalisempi. Tiedon jakaminen, sen reflektointi ja palautteen saaminen lisäävät työmotivaatiota ja yhteistyökykyä (Risku & Dickinson & Pircher 2010, 88). Opinnäytetyötä tehdessäni olen aika ajoin konsultoinut Hovia erilaisissa kääntämiseen liittyvissä asioissa, kuten viittomavalinnoissa ja asioiden visualisoinnissa. Kysyin esimerkiksi, kuinka hän viittoo sanat 'ilma' ja 'happi', sekä onko sanalle 'merkinantoköysi' jotain viittomaa.

Produktia varten oli tärkeää löytää edes yksi aiheeseen tarkasti perehtynyt henkilö haastateltavaksi. Sukeltamiseen liittyviä viittomia on siis jo olemassa ja käytössä viittomakielisten sukeltajien yhteisössä, mutta niitä ei ole tallennettu verkkosanakirjoihin SignWikiin tai Suviin jossa ne olisivat yleisesti kaikkien nähtävillä. Ilman haastattelun toteuttamista olisi materiaalia ollut haastavaa alkaa kääntämään.

5.1.1 Haastattelu menetelmänä

Haastattelu eroaa tavallisesta keskustelusta institutionaalisuutensa vuoksi, sillä haastattelijalla on aina tavoite haastattelulle. Haastattelun aikana yleensä myös tehdään muistiinpanoja, sekä se nauhoitetaan. Haastattelija ohjaa keskustelua haluttuihin teemoihin, tekee kysymyksiä sekä hänellä on selkeä rooli. Hän on tiedon kerääjä ja haastateltava on tiedon antaja. (Ruusuvuori & Tiittula 2017, 47.) Ennen kuin varsinaista haastattelua aletaan toteuttamaan, pitää miettiä haastattelun tavoite. Oma tavoitteeni oli saada asiantuntija Hovi kertomaan mahdollisimman kattavasti sukeltamisesta, siihen liittyvistä menetelmistä ja välineistä. Kattavalla kerronnalla saisin paljon viittomia käännettävää materiaalia varten.

Pohjatyö tarkoittaa sitä, että tutkija valmistautuu haastatteluun ja tutkittavaan asiaan. Hän perehtyy saatavilla olevaan materiaaliin, joka voi olla dokumentteja tai mediasta löytyviä haastatteluja ja videoita, sekä tekee omia selvityksiä. (Alastalo & Åkerman & Vaitinen 2017, 223.) Vaikka olen itse sukelluskouluttaja, perehdyin sukelluskirjallisuuteen sekä internetistä löytyvään viittomakieliseen sukellusmateriaaliin ennen haastattelua. Käyttämäni kirjallisuus oli Suomessa käytettävät kurssikirjat Vikman, Sukellus (2017) sekä Sukeltajaliiton laitesukelluksen peruskurssin kurssimateriaali (2013). Näiden lisäksi perehdyin myös amerikkalaisten Smithin & Smithin teokseen Scuba divers sign language manual. Teoksessa esiteltiin sukelluksella käytettäviä viittomia, jotka pohjautuivat amerikkalaiseen viittomakieleen. Verkosta löysin ainoastaan amerikkalaisella viittomakielellä olevaa sukellukseen liittyvää materiaalia, esimerkiksi YouTubesta löytyy videoita viittomakielisestä sukelluskouluttajasta Thomas Kochista ja hänen sukelluskeskuksesta nimeltään Aqua Hands (Padi 2017). Tutustuin myös käännettävään materiaaliin ja aloin pohtia seuraavaa työvaihetta eli haastattelurungon tekemistä.

Asiantuntijahaastatteluun yleensä valitaan ihmisiä, joilla on tietoa aiheesta. Kun henkilö on lupautunut haastatteluun, hän usein vapauttaa materiaalin käytön tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Kun haastatteluun valitaan asiantuntijoita, pitää miettiä onko juuri tämä asiantuntija tarpeeksi pätevä ja omaako hän tarpeeksi erityistä tietoa aiheesta (Alastalo & Åkerman & Vaitinen 2017, 216). Hovi on tunnettu viittomakielisessä yhteisössä ja sukeltajaliitossa sukeltamiseen

perehtyneenä henkilönä, joten hän täyttää viittomakielisen asiantuntijan kriteerit täydellisesti. Muita yhtä oppineita henkilöitä sukeltamisen saralla ei tiettävästi ole Suomessa viittomakielisessä yhteisössä, joten haastattelun tulokset perustuvat yhden henkilön näkökulmaan.

Yksilöhaastattelu on kahden ihmisen vuorovaikutusta keskenään, jolloin haastattelijan kysymykset rakentavat haastattelun, vaikka ne eivät kokonaan määrää haastattelun kulkua. Haastattelijalle on tärkeää hallita haastateltavien äidinkieli, näin haastatteluvaiheessa on mahdollista myös esittää tarkentavia kysymyksiä. (Pietilä 2010, 215, 415.)

Asiantuntijahaastatteluni pohjana oli kaksi erilaista haastattelumetodia, puolistrukturoitu ja avoin haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole tarkasti määritelty, missä järjestyksessä kysymykset tulee esittää, mutta kaikkien kysymysten tulee liittyä teemaan (Metsämuuronen 2008, 41). Jos haastateltavia on useampia, ei ole myöskään määritelty sitä, pitääkö kaikilta haastateltavilta kysyä aina samat kysymykset juuri samanlaisina. Tärkeintä on, että kaikki kysymykset liittyvät tutkimuskysymykseen sekä käsiteltävään teemaan ja että ne antavat niihin vastauksia. Teemaan liittyviä lisäkysymyksiä voidaan myös esittää haastattelun aikana sekä kysymyksin tarkentaa haastateltavien vastauksia. (Metsämuuronen 2008, 41.)

Avoin haastattelu, josta käytetään myös nimitystä syvähaastattelu, on täysin strukturoimaton. Haastattelu on vapaamuotoinen, yleensä tyyliltään keskusteleva. Avoimessa haastattelussa keskitytään ilmiöön, ja siinä halutaan päästä mahdollisimman syvälle tiettyyn aiheeseen, jolloin haastateltavien määrä on yleensä vähäinen. Samaa haastateltavaa voidaan haastatella useasti. Avoimessa haastattelussa tutkija voi jakaa myös omia kokemuksia haastateltavan kanssa. Tutkijan tärkein tehtävä on antaa haastateltavan kertoa aiheesta vapaasti sekä pitää haastattelu aiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-89.)

5.1.2 Haastattelun analyysi ja litterointi

Haastattelun aikana tehty ääni- tai kuvatallenne muutetaan ensin tekstiksi, ja tätä kutsutaan haastattelun litteroinniksi. Näin voidaan aloittaa haastattelun analysointi. Aineiston litterointiin vaikuttaa aineiston analyysitapa, asetetut tutkimuskysymykset

sekä käytettävissä oleva aika. Litteroidessa haastatteliija tutustuu omaan aineistoonsa uudesta näkökulmasta. Kuitenkin tutkija aina litteroidessaan miettii, mikä on oleellista omien tutkimuskysymysten valossa ja tekee valintansa sen mukaan. (Ruusu vuori & Nikander 2017, 427-437.) Litteroidessa tutkijan tulee tehdä päätös, litteroidaanko koko aineisto sanatarkasti vai riittääkö valikoitu litterointi, jolloin litteroidaan vain tutkimukselle oleelliset osat (Metsämuuronen 2008, 48).

Aluksi litterointi tuntui todella haastavalta, sillä en oikein tiennyt mikä olisi ollut tärkeää ja mikä ei. Oli haastavaa arvioida vaikuttaako jonkin kohdan pois jättäminen litteroinnista prosessin etenemiseen. Mielestäni tein kuitenkin oikean päätöksen olla litteroimatta koko aineistoa, vaan keskityin pelkästään yksittäisiin viittomiin, jotka koin oleelliseksi käännoksen näkökulmasta. Katsoin videot läpi stop/start- tekniikalla, eli aina kun huomasin mielestäni hyödyllisen kohdan, pysäytin videon ja kirjasin sen ylös. Näin etenin koko aineiston läpi. Kun olin katsonut kaikki videot läpi minulla oli yli 80 erillistä viittomaa tai kuvailua merkittynä

Ensin aineisto pelkistetään eli redusoidaan, eli siitä otetaan pois kaikki epäolennainen. Kun aineistoa pelkistetään, voidaan löytää useita samaa tarkoittavia ilmauksia, tässä tapauksessa viittomia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-124.). Redusoidessa materiaalia huomasin tiettyjen viittomien toistuvan, esimerkiksi viittoman TASAPAINOTUSLIIVI. Mietin tässä vaiheessa, onko oleellista laittaa muistiin kaikki kerrat, kun tasapainotusliivistä puhutaan vai riittääkö vain yksi kerta.

Suurin osa viittomista, joita haastattelun perusteella kertyi, liittyi sukellusvarusteisiin. Niitä ovat esimerkiksi: TANKKI, MASKI, RÄPYLÄT, REGULAATTORI ja TASAPAINOTUSLIIVI. Viittomayhdistelmiä oli esimerkiksi NOUSTA PINTAAN ja MAKSIMISYVYYS. Kuvailevia viittomia oli muun muassa, kuinka ääni kantaa vedessä, letkun vuotaminen ja kuinka regulaattori toimii. (Liite 3.). Näitä viittomia voitiin käyttää käännoksessa, suoraan haastattelusta lainaten.

Haastattelusta saadusta materiaalista sanat luokitellaan eri kategorioihin ja näitä ovat esimerkiksi sukellusvarusteet ja kaasut. Aineiston järjestely ei kuitenkaan ole vielä sen analysointia. (Ruusu vuori & Nikander & Hyvärinen 2010, 19.) Aineiston ryhmittelyssä, eli klusteroinnissa aineisto käydään tarkasti läpi. Klusteroidessa on tärkeää säilyttää kaikki viittoman variaatiot mukana ryhmittelyssä, sillä näin niihin voidaan palata sopivaa käännostratkaisua etsiessä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124). Ryhmittelyssä

muodostetaan ensin alaluokkia, joista muodostuu yläluokkia, sekä pääluokkia. Luokittelua tehtäessä on tärkeää muistaa, että luokat ovat yhteydessä tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-126.) Lajittelin viittomat seuraaviin ryhmiin; varusteet, sukelluksella, pinnassa, kaasut, muut. Lopuksi kun tutkimusaineisto on järjestetty niin teoreettiselle tasolle, ettei siitä enää erota henkilöitä tai tapahtumia, siitä käytetään nimitystä abstrahointi (Metsämuuronen 2008, 48).

Koska laadullista tutkimusta ei voida tarkoin mitata, korostuu siinä tutkijan tulkinnan luotettavuus. Tutkijan on tarkoin kerrottava, kuinka valinnat ja rajaukset on tehty. On myös tärkeää esitellä päähavainnot, sekä mistä aineiston kokonaisuus koostuu. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 27.) Koska haastattelu on toteutettu avoimen haastattelun periaatteita noudattaen, se sisältää paljon haastateltavan henkilökohtaisia kokemuksia. Kokemukset liittyvät kyllä sukeltamiseen, mutta ne eivät aina liittyneet suoraan käsiteltävään aiheeseen. Tämän vuoksi aineistoni on litteroitu valikoiden ja se käsittelee lähinnä yksittäisiä viittomia, kahden viittoman yhdistelmiä sekä muutamia kuvailevia viittomia. Nämä litteroidut viittomat tukevat työstettävää produktia ja käänösprosessia.

5.2 Joukkoistaminen ja sanastonkeruu

Käytin tutkimuksessa myös joukkoistamista (englanniksi crowd sourcing). Joukkoistaminen voidaan määritellä monella eri tavalla, riippuen siitä missä yhteydessä joukkoistamisesta puhutaan. Kaikille määritelmille yhteistä on se, että joukkoistamisessa innovaation kehittäjinä toimivat muut, ei innovaation keksijä. (Sivula 2016, 11.) Opinnäytetyössäni innovaation kohteena oli sukeltamiseen liittyvä sanasto suomalaisella viittomakielellä, ja joukkoistamisessa olivat mukana viittomakieliset sukeltamisen asiantuntijat sekä teknologia. Asiantuntijajoukkona oli neljä viittomakielistä sukeltajaa, mukaan lukien Hovi, sekä yksi sukeltava viittomakielen tulkki. Joukkoistamista oli helppo toteuttaa saatavilla olevan teknologian ansiosta, vaikka olimme kaikki kommentointivaiheessa fyysisesti eri puolilla Suomea. Teknologian helppokäyttöisyyden vuoksi joukkoistamisessa mukana olevat eivät myöskään tarvitse mitään erityistaitoja (Diamandis & Kotler 2015, 146).

Asiantuntijoiden kommentointi tapahtui heidän omilla äylaitteillaan. Kerron kommentoinnista lisää kappaleessa 7.2.

Asiantuntijahaastattelun avulla toteutettu sanastonkeruu toteutui haastatteleamalla viittomakielistä sukeltamisen asiantuntijaa Jorma Hovia. Kuvasin haastattelun yhtenä päivänä, mutta pienissä jaksoissa. Näistä haastattelun osista poimin käännettävään materiaaliin liittyviä viittomia. Nämä viittomat ovat vastaavia suomenkieliseen tekstiin verrattuna. Haastattelumateriaalia oli yhteensä 1 tunti 15 minuuttia ja videolta poimittiin yhteensä 83 viittomaa, kahden viittoman yhdistelmiä, sekä kuvailevia viittomia. Poimin haastattelumateriaalista myös 27 sukeltamisessa käytettävää käsi- tai valomerkkiä. Sanastoa kerätessä otetaan huomioon kaikki mahdolliset ilmaisut, mutta lopullisessa työssä käsitteelle on yleensä vain yksi termi (Suonuuti 2006, 35, 32). Sanoille voi olla kuitenkin useita eri viittomia, joten sanastotyönäkökulmasta kaikkien näiden viittomien muistiin merkitseminen on todella tärkeää.

Jotta meidän kahden näkökulma tässä tutkimuksessa ei olisi täysin subjektiivinen, ensimmäisestä koevideoinnista pyydettiin kommentteja myös muilta viittomakielisiltä sukeltamisen asiantuntijoilta. Näin tutkimukseen saatiin objektiivisuutta ja luotettavuutta. Sanastoa ei tässä opinnäytetyössä ole tallennettu erikseen saatavilla oleviin verkkosanakirjoihin, kuten esimerkiksi SignWikiin, mutta se on suositeltavaa tulevaisuudessa.

6 PRODUKTIN TOTEUTUS

Viittomakielisiä käännöksiä tehdään paljon erilaisista suomenkielisistä lähdeteksteistä. Merkityksen vastaavuus on kääntäjän tärkein tavoite, pitää siis pyrkiä siihen, että teksti ymmärretään oikeanlaisena (Kuurojen liitto 2015). Koska sukeltamisesta on tehty hyvin vähän viittomakielistä materiaalia, on myös haastavaa löytää aiheeseen liittyviä rinnakkaistekstejä. Rinnakkaistekstejä, jotka muistuttavat mahdollisimman paljon tavoitteena olevaa käännoästä, olisi hyödyllistä käyttää apuna kääntämisessä. Rinnakkaisteksteistä saa näkökulmaa siihen, millaista käännoästä ollaan tekemässä, käännoäksen funktioon sekä tyylinormeihin (Vehmas-Lehto 1999, 125). Kun kyseessä on viittomakielinen käännoä, jää ainoaksi vaihtoehdoksi etsiä tekstejä internetistä. Pitää kuitenkin käyttää hyvää arviointikykyä, kun tulkitsee

tekstejä internetistä, varsinkin jos niitä katsoo ja arvioi itsekseen (Olvera-Lobo & Gutierrez-Artacho 2010, 83).

Aina ei ole selvää, onko viittoja viittomakielinen vai muunkielinen, jolloin tekstissä voi olla virheitä. Amerikkalaisella viittomakielellä löytyy YouTubesta videoita sukeltamisesta. Näihin tutustuin jo ennen haastattelun toteuttamista. Videoita löytyy hakusanalla 'diving sign language' sekä kanavalta 'Seek the world'. Monilla näistä videoista esiintyy sukellusyritys nimeltään Aqua hands (Aquahands 2018), jossa koulutetaan sukeltajia amerikkalaisella viittomakielellä. Missään ei kuitenkaan ole julkisesti saatavilla mitään virallista viittomakielelle käännettyä materiaalia. Pienistä videoklipeistä voi saada näkökulmaa tilanteiden visualisointiin, mutta suoria lainauksia en niistä uskaltaisi alkaa tekemään. Osassa videoita on tekstitys tukemassa ymmärtämistä, mutta koska viittomakieli ei ole äidinkieleni, en voi myöskään olla varma ovatko viittomat tilannesidonnaisia tai voidaanko niitä irrottaa kontekstista. Tästä syystä näiden materiaalien hyödyntäminen rinnakkaisteksteinä jäi vähäiselle käytölle.

Rinnakkaismateriaaleja ovat myös tekstit, jotka eivät liity suoraan sukeltamiseen. Koska käännöstä tarkastellaan monesta näkökulmasta, löytyy rinnakkaistekstejä esimerkiksi, luontoon, fysiikkaan ja fysiologiaan liittyvistä materiaaleista. Fysiologiaan liittyviä viittomia löytyy esimerkiksi viittomakielisen kirjaston terveyskirjaston sanakirjasta (Kuurojen Liitto 2019). Jos olisin tehnyt käännöksen itse, olisin varmasti etsinyt laajasti erilaisia rinnakkaismateriaaleja jo olemassa olevista viittomakielisistä videomateriaaleista.

Tavatessamme Tiina Saarijärvi-Kivelän kanssa keväällä käänsimme materiaalia ja kävimme läpi kohtia, jotka olivat vahvaa sukellusjargonia. Saarijärvi-Kivelä teki itselleen viittojan kannalta oleelliset glossaukset käännökseen koevideointia varten. Glossauksella tarkoitetaan tekstin muistiin merkitsemistä. Se on muistiinpanojärjestelmä, jossa teksti kirjoitetaan muistiin viittomaa vastaavan sanan perusmuodolla, joko yhdellä tai useammalla sanalla. Glosseihin voidaan kirjoittaa muistiin myös tietoa viittoman liikkeestä tai käteisyydestä, esimerkiksi tekeekö viittomaa oikea käsi vai vasen käsi. (Savolainen 2000, 192-193.)

Materiaalia oli suurimmaksi osaksi helppo työstää, mutta muutamat kohdat tekstissä aiheuttivat kuitenkin hetkellistä päänvaivaa. Kääntäjä voikin kohdata ongelman, jossa

hän huomaa kohdekielelle käännettäessä käsitteiden puuttuvan (Sunnari, Marianna 2006, s.29). Esimerkiksi kohta, jossa puhutaan sukelluskaasun osapaineesta. Koska en itse tällä hetkellä aktiivisesti kouluta sukeltajia, tarkistin osapaineen merkityksen soittamalla sukelluskouluttaja ystävälleni Kati Laasoselle. Puhelinkeskustelun jälkeen kävimme yhdessä Saarijärvi-Kivelän kanssa läpi, mitä osapaineella tarkoitetaan ja kuinka se liittyy sukeltajan käyttämiin kaasuihin eri syvyyksissä. Kun asia oli selvä, pohdimme yhdessä, kuinka paljon asioita pitää selittää auki. Tämä kohta on selkeästi tarkoitettu kokeneille sukeltajille. Osapaineella tässä yhteydessä tarkoitetaan käytettävissä olevien sukelluskaasujen käyttöominaisuuksia tietyssä syvyydessä. Tulimme siihen tulokseen, että emme ala selittämään tekstin termejä sen enempää, sillä kokenut sukeltaja tietää mitä siinä tarkoitetaan. Pyysin vielä erikseen Hovia katsomaan tämän kohdan. Käännös oli Hovin mielestä hyvin tehty ja sitä ei ollut tarpeellista muuttaa tai selittää sen enempää.

Kääntämisen edetessä Saarijärvi-Kivelä oli muutamaan otteeseen yhteydessä minuun, kysyäkseen merkityksiä sukeltamiseen liittyville sanoille. Näitä olivat esimerkiksi 'kahdennettu varustekokoonpano', 'regulaattori', 'pintapelastus', sekä 'noususuunnitelma'. Haastattelun ja oman kokemukseni perusteella pystyin selittämään nämä sanat, niin että hän pääsi eteenpäin käännösprosessissa ja ensimmäisten koevideointien teossa.

Suurin osa käännösteoreettisesta tutkimuksesta on kirjoitettu puhuttujen kielten kääntämisen perusteella, mutta niitä voidaan kuitenkin soveltaa viittomakielen kääntämiseen (Hytönen 2006, 66). Jos sanasta sanaan tehty käännös ei ole toimiva, pitää ongelmia ratkoa pragmaattisilla adaptaatioilla. Kokonaiset tekstin osat muutetaan kohdekieleen ja kulttuuriin sopiviksi, tällöin yksittäisten sanojen ekvivalenssi jää toisarvoiseksi. Korvaukset ja lisäykset ovat tavallisimpia pragmaattisia adaptaation keinoja. Muita ovat esimerkiksi poisto ja järjestyksen muutos. (Hytönen 2006, 78-79.) Käännettyssä materiaalissa toteutettiin korvaus ja lisäys esimerkiksi näin: tekstissä kerrotaan luonnonolosuhteista, jotka voivat aiheuttaa riskejä sukeltajille. Viittomakielisessä versiossa viitotaan luonnosta alueena ja siihen heti perään tulee lisäyksenä vesi, jota ei mainita alkuperäisessä tekstissä, mutta joka kokoaa viittomakielisen tekstin ehyeksi syy- ja seuraussuhteeksi. Kappaleen 'Sukellustapahtuman suunnitelmat' kohdassa, jossa kerrotaan pelastussuunnitelmasta, on loppuun lisätty välineitä tai keinoja, joilla

hälytyskeskukseen saa yhteyden, esimerkiksi 'soittaa kännykällä tai laittaa viestin'. Samassa kappaleessa myös sana 'hälyttää' on korvattu viittomakielisessä tekstissä sanoilla SOITTAA ja PYYTÄÄ.

Kappaleessa 'Varusteet', teimme tietoisin poisjätön kohdassa, jossa puhutaan varustetarkastuksesta parin tai sukelluskolmikon kesken. Jätimme viittomakielisestä käännöksestä pois kolmikon, sillä kun sukellusryhmä on päätetty, kaikki ryhmässä olevat jäsenet tarkistavat toistensa varusteet. Tämä asia on selitetty kappaleessa 'Varustetarkastus', johon se myös konkreettisesti enemmän liittyy.

Useimmat suomenkieliset ohjeet on kirjoitettu passiivissa. Viittomakieliset tekstit yleensä viitotaan preesensissä, sillä passiivia on vaikea viitto. Tästä johtuen käännöksessä on esimerkiksi sanajärjestyksen muutoksia sekä koheesion vaihteluita. Esimerkiksi kappaleen 'Sukelluspaikan järjestelyt', kohta "Sivullisten havaitsema miehittämätön vene saattaa aiheuttaa pelastustoimien tarpeettoman käynnistämisen" on

glossattu: VENE ULKOPUOLINEN HAVAITA TYHJÄ VENE VOI AIHEUTAA TURH A PELASTUS TYÖ ALKAA SYY VENE PITÄÄ OLLA JOKU IHMINEN. Tässä samassa kohdassa viittoja paikantaa katseella veneen, jossa henkilön pitäisi olla. Vaikka tekstille voisi tehdä sanatarkan käännöksen, ei se enää olisi sitä tulokielessä, sillä siitä puuttuisi sanojen assosiaatiot (sanat liittyvät toisiinsa) (Bassnett 2014, 25). Esimerkiksi kohdassa koulutus puhutaan siitä, kuinka haastavampia sukelluksia voi tehdä vasta kun on aloittanut helpommista ja myös jos edellisestä sukelluskerrasta on aikaa. Viittomakielen loogisuus vaikuttaa lauseeseen niin, että helpoista sukelluksista pitää aloittaa, jotta voi siirtyä haastavimpiin. Eli jos lauseen viittoisi suomen kielen sanajärjestyksen mukaan, se ei olisi enää looginen viittomakielellä.

Kieli ja kulttuuri kulkevat aina käsi kädessä, joten käännöstä tehtäessä pitää myös ottaa huomioon, millainen tarkoitus sanalla on tulokielessä. (Bassnett 2014, 25.) Esimerkiksi, kun koevideoinnissa viitottiin nousutaulukko (videossa 'Noususuunnitelma'), viittoja viittoi sen molemmiin käsin avain-käsimuodolla liukuen ylhäältä alas. Tämä on yksi viittoma taulukolle, mutta tässä tekstin osassa tarkoitettiin taulukkoa, jossa informaatiota luetaan sekä ylhäältä alas, että vasemmalta oikealle, ei tuo viittoma taulukosta ole visuaalisesti yhteensopiva konkreettisesti käytetyn taulukon kanssa.

6.1 Koevideot

Koe videoinnista materiaalia tuli yhteensä 30 videoklippää, joka on minuutteina 55 minuuttia 35 sekuntia (Liite 3). Koevideointien materiaali ladattiin salaisena YouTubeen, ja linkki sekä alkuperäinen teksti lähetettiin asiantuntijoille. Heitä pyydettiin katsomaan videot läpi ja antamaan niistä palautetta videomuodossa tai kirjallisena. Videoviestit ohjasin lähettämään minulle, näin ollen pystyin itse välittämään kommentit Tiinalle sekä tiesin, kuka oli jo kommentoinut ja kenen kommentit vielä puuttuivat. Videoviesteihin pyysin kertomaan kommentissa videon nimen sekä ajan, mitä kohtaa videossa kommentoi ja sen perään kommentin. Esimerkiksi ”varusteet: 00:52 –kommentti”. Hovin lisäksi videoita kommentoi kolme viittomakielistä sukelluksen asiantuntijaa, sekä yksi viittomakielen tulkki.

Koska asiantuntijoilla on erilainen tausta sukeltamiseen liittyen, heille valikoitui katsottavaksi eri videot. Osa heistä sukeltaa edelleen aktiivisesti ja he saivat videoista haastavimmat ja eniten sukellusjargonia sisältävät videot. He, jotka ilmoittivat jo aluksi olevansa vähemmän aktiivisia, saivat yleistä informaatiota sisältäviä videoita, joissa sukeltamiseen liittyvää erikoissanastoa ei ollut niin paljoa. Jokainen asiantuntija antoi heille valikoiduista videoista palautetta sekä korjausehdotuksia. Näiden kommenttien perusteella muokkasimme viimeisteltyä käännöstä.

Videoiden kommentoinnin tarkoituksena oli välttää kääntäjän interferenssiä. Interferenssillä tässä tarkoitetaan kieliasua joka noudattaa lähtötekstiä (Vehmas-Lehto 2005, 57). Tällöin käännöksestä voi tulla kielellisesti kömpelö, eikä se kuulosta tai tässä tapauksessa se ei näyttäisi kieliopillisesti oikealta. Kääntäjä voi tulla myös niin sanotusti sokeaksi omalle tekstilleen, jolloin sen näyttäminen jollekin ulkopuoliselle, palauttaa siihen oikean näkökulman. Tähän myös viitattiin saadussa palautteessa, jossa ehdotettiin vähentämään sanasta sanaan viittomista. Tässä käännöksessä interferenssiä on myös vältetty sillä, että kääntäjänä on alusta asti ollut viittomakieltä äidinkielenään käyttävä henkilö.

Toinen mahdollinen palautteenkeruumenetelmä olisi ollut ryhmähaastattelu. Haastattelussa viittomakieliset asiantuntijat olisivat katsoneet läpi jo videoidun produktin. Sen jälkeen siitä olisi voinut antaa palautetta ja mahdollisesti vielä

keskustella yhdessä vapaamuotoisesti. Ryhmä olisi koostunut 3-4 henkilöstä. Produktin teon viivästyessä aikataulullisista syistä tällaisen ryhmähaastattelun toteuttamiseen ei ollut enää riittävästi aikaa, joten koevideoinneista pyydettiin palautetta videoitse. Koska asiantuntijoiden äidinkieli ei ole suomi, vaan suomalainen viittomakieli ja koska kommentit liittyivät käännökseen, jonka oli tehnyt viittomakielinen, olisi kommenttien antaminen suomeksi ollut outoa. Kun kommentit annettiin viittomakielellä, kääntäjä pystyi niistä suoraan katsomaan korjausehdotukset.

6.2 Kommentit

Asiantuntijat kokivat videot selkeiksi ja hyvin strukturoiduksi. Niissä erottuu tekijä, ja paikantamiset ovat selkeitä. Tekstiä oli myös helppo seurata. Videot olivat heidän mielestään sopivan pituisia, ja niissä oli sopivasti informaatiota.

Muutama kommentti asiantuntijoilta saaduista palautteista liittyi viittomavalintoihin. Viittomiin toivottiin enemmän visuaalisuutta kuin sanasta sanaan viitontaa, sekä osa viittomista koettiin oudoiksi. Esimerkiksi videossa 'Sukelluskelpoisuus ja kuntoisuus', ehdotettiin viittomalle KESKEYTTÄÄ (1:03) käytettäväksi toista viittomaa tai vaihtoehtoisesti kuvailla keskeyttämistä tapahtumaketjuna, eli kuinka sukeltaja tulee takaisin pintaan sukellukselta.

Asiantuntijat ehdottivat myös tiettyjen klassifikaattoreiden korvaamista kuvailevalla kerronnalla. Klassifikaattoreilla tässä tekstissä tarkoitetaan käsimuotoa, jolla viittoma tuotetaan. Viittoman aikaista sormien asentoa kutsutaan käsimuodoksi. (Jantunen 2003, 73, 28). Esimerkiksi videossa 'Ryhmänkoonpano', toivottiin ihmisen (1:15) vaihdettavaksi sukeltajaan, jolloin kohta olisi visuaalisesti kuvailevampi. Ristiriitaa klassifikaattorin käytössä ja oikeassa toiminnassa oli videossa 'Laitesukellusvarusteet' (0:29), jossa klassifikaattorilla viitataan sukellustietokoneeseen, josta näkyy käytössä olevan kaasumäärä. Tavallisimmissa sukeltajan varusteissa kaasumäärä näkyy painemittarissa, joka on sukeltajan vasemmalta puolelta tulevassa korkeapaineletkussa kiinni. Käytössä voi olla myös niin sanottu konsoli, johon on yhdistettynä muitakin laitteita, esimerkiksi kompassi (Vikman 2007, 161). Jos videota katsoo vasta sukeltamisen aloittanut henkilö, voi se aiheuttaa hänessä hämmennystä.

Virhe ei ole suuri, mutta sellainen, joka voi aiheuttaa kokeneelle sukeltajalle ärsytystä tai kummastusta.

'Reittisuunnitelma' koettiin erittäin onnistuneeksi käännökseksi. Siinä toteutuu hyvä paikannus sekä lauseiden välinen koheesio. Pohdimme kappaletta kääntäessä esimerkiksi sitä, kuinka monella eri tavalla sana 'reitti' voidaan kuvailla. Sana 'reitti' voidaan viitto viittomalla REITTI. Se voidaan myös piirtää ilmaan laatikkona, johon sukeltaja kirjoittaa maksimisyvyyden, sukelluksen keston sekä lähtö- ja tulopaikat. Reitti voidaan myös kuvata karttamaisena kuvailuna, kuinka sukellukselle lähdetään, millainen laskeutumistapa on käytössä, mitä sukelluksella nähdään ja kuinka tullaan takaisin pintaan.

6.3 Produktin videointi

Useissa viittomakielisissä tiedotteissa ja ohjeissa viittojan yleisilme on neutraali, esimerkiksi Kelan verkkosivuilla olevat ohjeistukset liittyen tulkkaukspalveluun (Kansaneläkelaitos 2018). Videoissa viittojalla on yleensä tumma yläosa, sillä kuviollinen tai raidallinen paita koetaan yleensä häiritsevänä (Kuurojen liitto 2015). Videon ulkoisista ominaisuuksista konsultoitiin tilaajaa, ja meidän ehdottamamme muutokset sekä ulkomuoto oli heidän mielestään sopiva. Ehdotimme Saarijärvi-Kivelän kanssa, että viittojalla olisi tumma $\frac{3}{4}$ -hihainen paita, jolloin kädet jäävät selvästi näkyviin ja viittomista on selkeä ja helppo seurata. Ehdotimme myös kuvattavan materiaalin taustaksi vaaleansinistä taustakangasta, joka sopii mielestämme teemaan. Kappaleiden numeroinnit päätettiin jättää viittomakielisestä versiosta pois niin, että video ei ala kappaleen numeron kertomisella vaan itse aiheella. Numeroiden viittominen alkuun tuntui ylimääräiseltä, koska kappaleet ovat omina videoinaan ja vastaavat kirjoitetun tekstin järjestystä.

Vyötäröstä ylöspäin on yleinen rajaustapa viittomakielisiä videoita kuvattaessa. Pitää muistaa, etteivät viittojan kädet jää tekstityksen alle, jos sellainen videoon tulee. (Mt.) Tekstityksen mahdollisuudesta keskusteltiin tilaajan kanssa, ja he olisivat sitä toivoneet sitä myös tuotteeseen. Ohjaavan opettajan kanssa kuitenkin totesimme tekstityksen tekemisen tuovan liian paljon työtä tähän opinnäytetyöhön yhdelle henkilölle, jolloin työstä saatava opintopistemäärä ei enää olisi vastannut työn määrää.

Videokuva on kaksiulotteista, jolloin esimerkiksi ”lähempänä tai kauempana” vertailua on vaikea hahmottaa. On myös suositeltavaa, että viittoja on hieman vinoittain kameraan. Katseen käyttö tulisi olla mahdollisimman normaalia, vaikka viitotaankin kameralle. (Mt.) Keskustelimme tilaajan kanssa viittojan paikasta viimeistellyssä materiaalissa. Vaihtoehtoina viittojan paikaksi oli jompikumpi reuna tai keskelle kuvaa sijoittuminen. Tilaajan päätöksestä viittojan paikka on keskellä kuvaa, sillä videoon ei olla lisäämässä ylimääräistä kuvaa viitotun tekstin rinnalle. Kun käänös tallennetaan, apuna voi käyttää glosseja (puhutun kielen sanoja viittomakielen sanajärjestyksessä), opetella viitottavan kokonaisuuden ulkoa tai viittoa käänöksen sopivissa osissa (Mt). Valmiit glossit voi syöttää prompterisovellukseen, joka on hyödyllinen videoinnin apuväline. Tämän avulla viittoja voi pitää katsekontaktinsa koko ajan kamerassa, kun prompteri on kameras kanssa samassa paikassa (Wikipedia 2019).

Kasvojen valaisussa käytetään yleensä kolmipistevalaisua. Harvalla meistä on kuitenkaan mahdollisuutta kuvata aina studiossa jossa ei ole ollenkaan ikkunoita ja jossa valaistus hoidettaisiin valoilla, näin ollen ikkunasta tulevaa valoa voi käyttää myös yhtenä valon suuntana. Valo suunnataan kolmesta eri suunnasta kuvattavaan. Näistä käytetään termejä päävalo, tasausvalo sekä takavallo. Päävalo on kaikista valoista kirkkain, se suunnataan kuvattavan kasvoille. Jos päävalo ja tasausvalo ovat yhtä voimakkaita, sijoitetaan päävalo fyysisesti lähemmäksi kuvattavaa. Päävalo suunnataan kuvattavaan aina silmien yläpuolelta alaspäin, näin se kirkastaa kuvattavan katseen. Takavallo suunnataan kuvattavan taakse, se erottaa kuvattavan taustastaan. (Ailio 2015).

Produktin viimeistelty videoiminen ei kokonaisuudessaan ollut aikataulullisesti mahdollista ennen opinnäytetyön kirjallisen osuuden palauttamista. Koevideoinnit (Liite 3) ovat siis harjoitusversio valmiista produktista. Viimeistellyssä videossa on tarkoitus noudattaa edellä mainittuja ja tilaajan kanssa sovittuja asioita.

6.4 Veden alla kuvaaminen

Tilaaja esitti toiveen sukeltamisessa käytettävien käsimerkkien kuvaamisesta veden alla. Toiveen perusteluna oli materiaalin käyttö uuden digitaalisen

koulutusmateriaalin luomisessa, johon tarvittiin myös materiaalia veden alta. Minulta itseltäni löytyi tehtävän toteuttamista varten sopivat välineet eli digitaalinen kamera ja siihen vedenkestävä kotelo, sillä olen aina ollut kiinnostunut vedenalaisesta valokuvaamisesta.

Silmän ja veden välillä pitää olla ilmatila, jotta ihminen voi nähdä veden alla selvästi (Vikman 2007, 55). Tämän vuoksi sukeltajat käyttävät maskia. Koska vesi taittaa valoa, esiintyvät esineet suurempina ja lähempänä veden alla kuin ne todellisuudessa ovat (Vikman 2007, 55).

Säteily, joka lähtee auringosta, sisältää eri aallonpituuksia ja jokaisella värillä on myös oma aallonpituutensa (Vikman 2007, 55). Veden alla kuvatessa pitää ottaa huomioon, että valoa on aina vähemmän pinnan alla kuin pinnassa, koska valosta osa häviää matkalla. Valon häviäminen tapahtuu hajaantumalla, heijastumalla ja absorboimalla (eli imeytymällä) (Padi 2005, 22). Myös syvyys vaikuttaa valon määrään sekä väreihin. Mitä syvemmällä ollaan, sitä vähemmän pidempiaaltoiset värit, esimerkiksi punaisen eri sävyt, näkyvät siellä (Vikman 2007, 56). Näin ollen suositeltava syvyys kuvaamiselle on matalassa vedessä, 10 metrin ja pinnan välisessä syvyudessa. On myös suositeltavaa kuvata päivän valoisimpana hetkenä kello 10 ja 14 välillä. (Padi 2005, 22, 24.) Tällöin valon heijastuminen veden pinnasta on pienintä, koska valo osuu veden pintaan suuremmissa kulmissa (Vikman 2007, 55).

Aikaisemmassa ammatissani sukelluskouluttajana olen nähnyt veden alla kuvattua materiaalia paljon, joten minulla oli mielikuva siitä, millaista materiaalia haluan itse tuottaa. Kuvatuilla videoilla esiintyy puolisoni. Hän on myös sukelluskouluttaja, joten sukeltaessa käytetyt käsimerkit ovat hänelle tuttuja. Näin pystyin itse keskittymään materiaalin tallentamiseen ja erilaisiin kuvakulmiin jotka lisäävät kolmiulotteisuutta. Halusin myös itse päättää kuvan rajaamisesta ja liikkeen nopeudesta. Kokeilimme kahta eri syvyyttä vedenalaiselle kuvaukselle.

Ensimmäinen materiaali kuvattiin noin seitsemän metrin syvyudessa ja toinen noin kahden metrin syvyudessa. Seitsemän metrin syvyudessa valoa on riittävästi ja sukeltajalla on tasainen hiekkapohja allaan. Kahdessa metrissä kuvatussa materiaalissa vedessä on liikaa pieniä partikkeleita ja liikettä, koska matalammalla aallokko nostaa pohja-aineksen liikkeelle, sekä vaikuttaa sukeltajan tasapainoon. Kuvatessa sukeltajaa on suositeltavaa yrittää saada henkilö kokonaan kuvaan. Näin

katsojalle ei jää tunnetta, että jotain puuttuisi (Padi 2005, 28.) Videossa ”tässä, jäämme tähän syvyyteen”, osa sormista menee kuvaruudun ulkopuolelle ja pohdin, onko se liian häiritsevää. Koska käsimerkissä oleva liike ja käsi pysyy samassa asennossa liikkeen ajan, en usko, että se aiheuttaa hämmennystä katsojassa. Koska materiaali on kuvattu optimaalisissa olosuhteissa, videoiden jälkikäsitteilylle ei ole tarvetta.

Valitsin Sukeltajaliitolle esitettäväksi seitsemässä metrissä kuvatun materiaalin ja myös he olivat siihen tyytyväisiä. Koulutusmateriaalityöryhmän ainoa negatiivinen kommentti koski sukeltajan asentoa. He ehdottivat, olisiko mahdollista kuvata materiaali vielä kerran, niin, ettei sukeltaja olisi polvillaan pohjassa vaan sukeltaja olisi liikkeessä luonnollisessa sukellusasennossa.

Materiaalin uudelleen kuvaamiselle ei ole tullut mahdollisuutta, joten Sukeltajaliitto voi päättää, käyttävätkö he kuvaamaani materiaalia, vai tekevätkö he sen perusteella uuden videon. Koska materiaalin käyttö sellaisenaan on vielä epävarmaa, ei materiaalia ole linkitetty tähän työhön.

7 POHDINTA

Opinnäytetyönä loin ja toteutin materiaalia Sukeltajaliitto ry:lle heidän toimeksiantonsa pohjalta sekä valtavalla henkilökohtaisella kiinnostuksella asiaa kohtaan. Olen käyttänyt hyväkseni aikaisemmin hankittua osaamistani liittyen sukeltamiseen, sukeltajien sekä viittomakielisten yhteisöön muodostamia verkostoja sekä luonut myös uusia verkostoja molempiin yhteisöihin.

Viittomakielisen asiantuntijan avulla toteutetussa käänöksessä oli hyviä puolia sekä haastavia kohtia. Oli hienoa huomata, kuinka haastattelusta pystyi suoraan lainaamaan lauseita, jopa kokonaisuuksia käännettävään tekstiin. Tämä oli myös yksi haastattelun tavoitteista. Esimerkiksi videossa ’Varustetarkastus’ (0:50), jossa puhutaan tankista, venttiilistä ja niiden tarkastamisesta. Hovi viittooo tankin ja siihen perään venttiilin. Hovi käyttää kuvailevaa viittomista ja osoittaa sillä pienet yksityiskohdat kuten o-renkaan tarkistuksen ja onko venttiili ilmatiivis. Tämä kohta on suora lainaus tehdystä haastattelusta. Haastattelusta sai myös paljon apua sanastoon liittyvissä viittomissa ja niiden käytöstä viitotussa tekstissä. Esimerkiksi

kuinka sana 'pintapoiju' viitotaan ja kuinka sen klassifikaattori toimii viitotussa tekstissä.

Haastavaa haastattelun käytössä oli monologisuus. Koska haastattelija ei näkynyt kuvassa, ei aina ollut varmuutta mistä asiasta keskusteltiin. Haastattelussa oli myös haastavaa nostaa esiin jo aikaisemmin keskusteltuja asioita. Olimme Hovin kanssa jo keskustelleet sukeltamisesta muutaman päivän ajan, ja niissä keskusteluissa oli tullut esiin hienosti kuvailtuja asioita ja tilanteita. Näitä tilanteita oli kuitenkin vaikea saada toistettua kuvatulle haastattelulle. Toinen haastava seikka oli jälkeinpäin miettiä, mitä lisäkysymyksiä olin esittänyt haastattelun aikana. En ehtinyt niitä haastattelutilanteessa kirjoittaa ylös ja koska en itse haastattelijana näkynyt videolla, oli niitä melkein mahdotonta arvuutella jälkeinpäin. Olen siis oppinut, että viittomakielisissä haastatteluissa olisi suositeltavaa aina näkyä myös haastattelija ja käyty dialogi kokonaisuudessaan.

Olen todella iloinen, että Tiina Saarijärvi-Kivelä otti produktin kääntääkseen, ja näin pystyin itse keskittymään eri tekijöiden yhteen saattamiseen sekä asiantuntijarooliin, johon yhdistin oman viittomakielen osaamiseni. En olisi voinut toteuttaa näin suurta käännoystyötä itse omalla kielitaidollani ja annetussa ajassa. En olisi saanut siihen riittävää sidosteisuutta tai koheesiota, mutta samoin olisi varmasti käynyt myös toisinpäin. Ilman minun, Hovin, sekä muiden asiantuntijoiden kokemusta sukeltamisesta, ei käännoksestä olisi myöskään tullut oikeakielinen sukeltamisen näkökulmasta, sillä kaikki sukellusjargonin piirteet ja termit eivät aina olleet helposti ymmärrettävissä suoraan tekstistä.

Koska tekstin käännoksen on tehnyt äidinkieleltään viittomakielinen henkilö, ei korjattavaa tullut juurikaan. Mielestäni viittomakielisen asiantuntijahaastattelun sekä äidinkieleltään viittomakielisen kääntäjän yhdistäminen tähän produktiin toimi loistavasti ja työn tulos on todella hyvä. Jos käännettävä produkti olisi ollut pienempi, olisin voinut ottaa työn itselleni käännettäväksi, jolloin Saarijärvi-Kivelä olisi vain viitonut kääntämäni tekstin puhtaaksi.

Olen enemmän kuin tyytyväinen viittomakieliseen verkostooni ja muihin asiantuntijoihin Hovin lisäksi, jotka ottivat osaa materiaalin kehittämiseen. Se, että materiaalista on pyydetty palautetta ja että sitä on saatu, tekee siitä myös levityskelpoisemman. Ainoa puuttuva näkökulma on ei-sukeltavan viittomakielisen

kommentti koevideoista. Koska viittomakielisten sukeltajien määrä on luultavasti pieni vähemmistökulttuurin sisällä, olen tyytyväinen haastateltujen ja mukana olleiden määrään. Olin yllättyneet, että löysin näinkin monta sukellustaustan omaavaa ja, että kaikki, jotka pyysin produktin kehittämiseen, halusivat olla siinä mukana. Suuri kiitos siitä heille. Sanastollisesti materiaali ei sisällä niin paljon erityistä sukellusjargonia, etteikö haastattelua voisi pitää tarpeeksi luotettavana käännöksen taustaksi. Tätä tukee myös asiantuntijoilta saadut kommentit, joissa todettiin, että käännöksen kieli on selkeää ja hyvää. Käännöksen luotettavuutta olisi parantanut, jos tekstin kääntäjä ja lopullinen viittoja olisi myös itse sukelluksen harrastaja. Materiaalissa ei kuitenkaan opeteta mitään, vaan siinä kerrataan jo opittuja asioita. Jos Sukeltajaliitto tekisi tulevaisuudessa viittomakielistä oppimateriaalia, olisi siinä luotettavinta käyttää lajia harrastavaa henkilöä viittomassa.

Yksi vahvuuksistani tämän produktin aikana on ollut yhteydenotto ja yhteydenpito produktin teossa mukana olleiden kanssa. Olen henkilökohtaisesti ottanut yhteyttä kaikkiin produktissa mukana olleisiin henkilöihin, tilaajaan, kääntäjään sekä asiantuntijoihin. Olen säännöllisesti lähettänyt väliaikatietoja Sukeltajaliiton yhteyshenkilölle, jotta he tietävät missä vaiheessa produkti milloinkin on. Annoin selkeät ja asialliset ohjeet produktin kommentointia varten asiantuntijoille ja sain heiltä kaikilta kommentit takaisin, ennen asettamaani takarajaa.

Kahden eri ihmisen aikataulujen yhteensovittaminen on aina haastavaa, varsinkin kun asun Tiinan kanssa eri kaupungeissa. Olisin itse toivonut käännöstyön alkaneen jo viime vuoden puolella, mutta minkäänlaista kiirettä ei silti kääntämisen kanssa tullut. Jos koevideoinnit olisivat olleet valmiina jo tämän vuoden alusta, olisi ollut aikaa ryhmähaastattelulle. Toisaalta, nyt kaikilla oli mahdollisuus käyttää juuri se aika päivästä videoiden katsomiseen, mikä siihen parhaiten sopi. Ryhmähaastattelusta olisi voinut saada hyvää keskustelua aikaiseksi, mutta koin tärkeänä olla hoputtamatta itse käännösprosessia. Tämän opinnäytetyön liitteistä ei siis löydy valmista produktia. Se on harmi, sillä olen varma, että siitä tulee todella hyvä ja onnistunut annetun palautteen perusteella. Kaikki palapelin palaset ovat kuitenkin valmiina ja odottavat paikalleen laittoa, joten uskon produktin valmistuvan toukokuun 2019 aikana.

Sanaston varsinaisesta keräämisestä ja dokumentoinnista luovuttiin jo aikaisessa vaiheessa, koska se olisi lisännyt tehtävän työn tuntimäärää kohtuuttoman paljon.

Kuitenkin olisi mahtavaa, jos tämän produktin haastattelun pohjalta voisi sanastotyön tehdä. Tässä olisi hyvä tilaisuus tuleville Kuopion, miksei Helsinginkin opiskelijoille haastatella Hovia, tai käyttää jo olemassa olevaa materiaalia viittomien keräilyyn. Kohdassa 'Havainnot' todetaan, että materialista on saatu jo nyt paljon viittomia, joita voisi uudelleen viitottuna käyttää Signwiki materiaalina. Toisaalta lisähaastattelulla voisi saada vielä enemmän viittomia tietyiltä osa alueilta esimerkiksi ympäristöön ja vedenalaiseen maailmaan liittyen.

Toinen kehittämisidea tähän työhön liittyen tulee tilaajalta. Heidän toiveissaan oli jo opinnäytetyön alkumetreillä videontekstitys, joka rajattiin omasta opinnäytetyön teosta pois. Tämän voisi toteuttaa opinnäytetyönä tai osana vapaasti valittavia opintoja. Tilaaja toivoo, että tulevaisuudessa he saisivat mahdollisimman paljon omaa koulutusmateriaalia käännettyä suomalaiselle viittomakielelle. Tämä työ toimikoon alkuna tälle toiveelle.

LÄHTEET

Ailio, Johanna 2015. Vähän parempi video. Opas laadukkaaseen videon suunnitteluun ja toteutukseen. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 102. Tampere: Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria & Vaittinen, Tiina 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvaara, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 214-232.

Aluehallintovirasto 2019. Verkkopalvelujen saavutettavuus. Viitattu 1.4.2019. <https://www.avi.fi/web/avi/saavutettavuus>

Aqua Hands 2018. Viitattu 10.1.2019. <http://www.aquahands.com/>

Bassnett, Susan 2014. Translation studies, fourth edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Celia 2019. Saavutettavuus. Viitattu 1.4.2019. <https://www.celia.fi/saavutettavuus>

Creswell, John W. 2007. Research design: Qualitative & quantitative approaches. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Diamandis, Peter H. & Kotler, Steven 2015. Bold. How to go big, achieve success, and impact the world. New York: Simon & Schuster.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hytönen, Niina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työvälineeksi. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) 2006. Käden käänteessä, viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 66-83.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kansaneläkelaitos 2018. Viitattu 25.2.2019. <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>

Kuurojen liitto 2019. Viittomakielinen kirjasto. Terveystieteiden viittomia. Viitattu 17.11.2018. <http://aineisto.viittomakielinenkirjasto.fi/terveydenhoito/index.html>

Kuurojen liitto 2015. Laatu viittomakielelle kääntämiseen. Viitattu 17.11.2018. <http://www.kuurojenliitto.fi/fi/artikkelit/laatu-viittomakielelle-kaantamiseen>

Leppihalme, Ritva 2000. Kulttuurisidonnaisuus kaunokirjallisuuden kääntämisessä. Teoksessa Paloposki, Outi & Makkonen-Graig, Henna (toim.) 2000. Käännöskirjallisuus ja sen kritiikki. Helsingin yliopiston käännöstieteellisiä julkaisuja 1. Helsinki: Käännöstieteen laitos. 89-105.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: International Methelp oy.

- Oikeusministeriö 2019. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan? Viitattu 1.4.2019. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Olvera-Lobo, Maria-Dolores & Gutierrez-Artacho, Juncal 2010. Initiatives and evaluation of the teaching-learning process in translation training. Teoksessa Garant, Mikel (toim.) 2010. Current trends in translation teaching and learning. Translation research 13. Helsinki: University of Helsinki. 79-96.
- Padi, 2019. E-learning. Viitattu 17.11.2018. <https://apps.padi.com/scuba-diving/elearning/purchasecourse.aspx?CourseType=ow>
- Padi 2017. Sign language underwater with PADI instructor Thomas Koch. Viitattu 4.4.2019. <https://www.youtube.com/watch?v=cotgdjiMsao&t=1s>
- Padi 2006. Padi open water diver manual. California: PADI.
- Padi 2005. Digital underwater photographer manual. California: PADI.
- Papunet 2018. Mitä on saavutettavuus. Viitattu 5.4.2019 <http://papunet.net/saavutettavuus/mita-on-saavutettavuus>
- Pietilä, Ilkka 2010. Ryhmä ja yksilöhaastattelun diskurssiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 212-241.
- Pietilä, Ilkka 2010. Vieraskielisten haastattelujen analyysi ja raportointi. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 411-423.
- Risku, Hanna & Dickinson, Angela & Pircher, Richard 2010. Knowledge in translation studies and translation practice: Intellectual capital in modern society. Teoksessa Gile, Daniel & Hansen, Gyde & Pokorn, Nike K. (edit) 2010. Why translation studies matters. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 83-96.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9-38.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427-444.
- Ruusuvuori, Johanna & Ttiittula, Liisa 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46-86.
- Salonen, Juhana 2017. Viiton – olen olemassa. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Savolainen, Leena 2000. Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa Malm, Anja (toim.) 2000. Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: Finn Lectura, 189-200.
- Sivula, Ari 2016. Generic crowdsourcing model for holistic innovation management. Acta Wasaensia 355. Faculty of technology, University of Vaasa. Doctoral thesis by publication. Viitattu 25.2.2019. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-691-3.pdf

Sukeltajaliitto ry 2018a. Laitesukelluksen turvaohje 2017. Viitattu 17.11.2018.
https://www.sukeltaja.fi/files/upload_pdf/103595/Laitesukelluksen%5F%20turvaohje%5F2017%5FA5.pdf

Sukeltajaliitto ry 2018b. Seurahaku. Viitattu 28.3.2019.
<https://www.sukeltaja.fi/content/fi/40055/50119/Seurahaku.html>

Sukeltajaliitto ry 2018c. Sukella suomessa. Viitattu 28.3.2019.
<https://www.sukeltaja.fi/content/fi/11501/50116/Sukella%20Suomessa.html>

Sukeltajaliitto ry 2018d. Sukeltajaliitto ry. Viitattu 17.11.2018.
<https://www.sukeltaja.fi/content/fi/11501/50108/Sukeltajaliitto.html>

Sukeltajaliitto ry 2018e. Sukeltajaliiton eettiset ohjeet, hallitus hyväksynyt 8.3.2014. Viitattu 1.4.2019.
<https://www.sukeltaja.fi/files/pdf/11076/Eettiset%20ohjeet%202014%20versio%2006%2D03%2D2014%20Hallitus%20ohyvks.8.3.2014.pdf>

Sukeltajaliitto ry 2018f. Vuosikertomus. Viitattu 6.3.2019.
https://issuu.com/sukeltaja/docs/su_vsk18_issuu

Sukeltajaliitto ry (2004) 2015. Erityisryhmien kouluttajakoulutus.

Sukeltajaliitto ry 2013. Laitesukelluksen peruskurssi. Sukeltajaliitto ry.

Sunnari, Marianna 2006. Kääntäjän ja tulkin kielitaito. Teoksessa Tommola, Jorma 2006. Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälteinä. Turku: Painosalama Oy, 25-36.

Suonuuti, Heidi 2006. Sanastotyön opas. Sanastokeskus TSK ry. Helsinki: Laser-Paino Oy.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2006. Relevanssiteoriastako ratkaisu kääntämisen ongelmiin? Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) 2006. Käden käänteessä, viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 84-107.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2005. Rakenneansoja ja piilovirheitä kohti selkeämpää käsitystä käännösvirheistä. Teoksessa Yli-Jokipii, Hilka (toim.) Kielen matkassa multimediaan. Näkökulmia kääntämisen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Käännöstieteen laitoksen julkaisuja 1. Helsinki: Käännöstieteen laitos, 49-74.

Vehmas-Lehto, Inkeri 1999. Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännösteoriaan. Helsinki: Finn Lectura.

Vikman, Timo 2007. Sukellus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Wikipedia 2019. Teleprompter. Viitattu 1.3.2019.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Teleprompter>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelu lupa

Lupa

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoille nauhoittaa

haastatteluni _____:ssa ____ / ____ 2018.

Luvan ehdot ovat seuraavat:

Nauhoitteita saa käyttää aineistona Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielentulkin koulutusohjelman opinnäytetyön opintojaksossa ja siihen liittyvässä opetuksessa. Aineistoa saa käyttää Humanistisen ammattikorkeakoulun luvalla myös muuhun opetus- ja tutkimustarkoitukseen. Aineistosta voidaan tehdä käännöksiä ja videoklippejä ja liittää ne opintojaksoon sisältyvään raporttiin. Aineistosta saa näyttää otteita opintojakson loppuseminaarissa. Haastatteluaineistoa voidaan käyttää myös muiden opintojaksojen opetuksessa materiaalina.

Suomalaisen viittomakielen erikoissanastoa sisältävä projektiraportti sekä haastattelusta tehty dvd-sanasto säilytetään Humanistisessa ammattikorkeakoulussa.

__ / __ 2018

Allekirjoitus

Nimen selvennys:

Liite 2. Haastattelukysymykset

1. Kuinka sukeltajat suunnittelevat omat sukelluksensa? Mitä asioita pitää ottaa huomioon?
2. Mitä sukelluksella tehdään? Mikä on sukelluksen tavoite?
3. Kuinka päätetään sukellus parit?
4. Millainen on varuste tarkistus? Mitä siinä tarkistetaan?
5. Kuinka pitkään ilma riittää sukelluksella? Mitkä asiat liittyvät ilman kulutukseen?
6. Kuinka pitkään ja kuinka syvälle voi sukeltaa?
7. Mikä on tekniikkasukeltamisen ja virkistyssukeltamisen ero?
8. Kuinka sukeltajat kommunikoivat keskenään?
9. Mitä tarkoittaa suoranosusukellus?
10. Milloin turvapysähdys on tehtävä?
11. Jos sukeltaja häviää sukelluksen aikana, mitä silloin tehdään?
12. Kuka on sukellusvanhin ja mitä hän tekee?
13. Kun suunnitellaan sukellustapahtumaa, mitä asioita pitää ottaa huomioon, paikkaa tai ryhmää ajatellessa?
14. Mikä on pelastussuunnitelma?
15. Kuinka sukellus paikka valitaan? Mitä asioita siinä huomioidaan?
16. Miten toimitaan jos sukelluksella jää kiinni johonkin?
17. Mitä tietoja sukellusvanhin kerää muilta sukeltajilta?
18. Mitä tarkoittaa pintaorganisaatio? Ketä siihen kuuluu? Mitä he tekevät?
19. Mitä tekee kirjuri?
20. Mitä varusteita sukeltaja tarvitsee?
21. Kuinka regulaattori toimii?

Liite 3. Haastattelusta kerätyt yksittäiset viittomat

- Ilmapullo
- Turvaetapit
- Hylky
- Luola
- Keula
- Perä
- Keskiosa
- Pullo
- Liivi
- Painemittari
- Typpi
- Kaasu
- Turvapysähdys
- Tietokone
- Lamppu
- Sukellusvanhin
- Tajuton
- Happi loppu
- Sukeltajan tauti
- Paikan nimi
- Alueen nimi
- Osoite
- Painot
- Tankki täynnä
- Maksimi syvyys
- Aika
- Ensiapu
- Ensiaputarvikkeet
- Happi pullo
- Happimaski
- Regulaattori
- Letku
- Huolto
- Maski
- Snorkkeli
- Räpylät
- Märkäpuku
- Kuivapuku
- Tasapainotusliivi
- Tietokone ja kello
- Pullot
- Regulaattorit
- Lamppu
- Parinaru
- Pintapoiju
- Kirjoituslevy
- Kompassi
- Etapit
- Taulukko
- Venttiili
- Kiinni
- Auki
- Nousta pintaan
- Letku rikki ja vuotaa
- Vara kaasu
- Vara tankki
- Tupla tankit
- Siima
- Kalastus verkko
- Puukko

- Puukon paikka
- Poiju
- Poiju kaukana
- Nitrox
- Happi rikastettua ilmaa
- Pintapoiju
- Ilman syöttö
- Sukeltajan lippu
- Tasapainotus liivi
- Kellua
- Liivin letku
- Tyhjentää liivi
- Tekniikka sukellus
- Rebrether (Repe)
- Happi
- Typpi
- Helium
- Kaasun vaihto
- Happi puhdas
- Tärykalvo puhkeaa

Liite 4. Koevideoiden linkit

1 Johdanto

<https://youtu.be/VXKTXN4JZ4o>

Sukeltajan perussäännöt

<https://youtu.be/IcYRXudhLt8>

2.1 Yksittäisen laitesukeltajan ohjeet –Koulutus

<https://youtu.be/y6NWJeHPmiE>

Varustetarkastus

<https://youtu.be/VXKTXN4JZ4o>

2.2 Olosuhde

<https://youtu.be/fFcarYDqdBQ>

2.3 Varusteet

<https://youtu.be/NIu7Dbd7rms>

2.4 Sukelluskelpoisuus

<https://youtu.be/pbY3u2IWYKA>

2.5 Sukellusryhmä

<https://youtu.be/ObXFsQokoxk>

2.6 Suunnittelu

https://youtu.be/3EH_o3VtTQw

2.7 Varautuminen

<https://youtu.be/l3XitEZVUIA>

3.1 Sukellusryhmän suunnitelma

<https://youtu.be/n7IiOsQCtMw>

3.2 Mitä sukelluksella tehdään

<https://youtu.be/3HXSsnqmDOI>

3.3 Ryhmän kokoonpano

<https://www.youtube.com/watch?v=X6QfnlhHz5o&feature=youtu.be>

3.4 Varustetarkastaus

<https://youtu.be/GGXiwwoJlps>

3.5 Hengityskaasun sopivuus ja riittävyys

<https://youtu.be/5ZYj3b5Fkb4>

3.6 Reittisuunnitelma

<https://youtu.be/3aGxbrmGlAQ>

3.7 Suurin syvyys ja sukellusaika

<https://youtu.be/m8mpkZLPg7g>

3.8 Yhteydenpito ja käytettävät merkinannot

<https://youtu.be/p6qCr2rnfMo>

3.9 Noususuunnitelma

<https://youtu.be/BoV4GBEu1dk>

3.10 Toiminta ongelmatilanteissa

<https://youtu.be/MyTVBrSKs7A>

4.1 Sukellusvanhin

<https://youtu.be/xQsQ151F-ng>

4.2 Sukellustapahtuman suunnitelma

<https://youtu.be/tqubvbaAZfA>

4.3 Sukelluspaikan olosuhteet ja riskitekijät

<https://youtu.be/m107iNEoOsg>

4.4 Sukeltajatiedot

<https://youtu.be/R8FvtZlSOAI>

4.5 Sukelluspaikan järjestely

<https://youtu.be/64iTpNoTAdw>

4.6 Sukelluksen organisointi

<https://youtu.be/at8Vs93XDTQ>

4.7 Pintaorganisaatio

<https://youtu.be/u1Sm6vPl3hE>

5.1 Alaikäiset laitesukeltajat

<https://youtu.be/dfZUTsioKWQ>

5.2 Sukellusvarusteet avovesi

https://youtu.be/yQqygAz_4zc

5.3 Olosuhteet joissa pintaan nousu on estynyt

<https://youtu.be/M8LsdByHbAs>